

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden poliisin hallinnonalan lakien muutoksenhakusäännösten muuttamisesta (HE 75/2019 vp)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi poliisin hallinnonalan lakeja siten, että niissä olevat viittaukset kumottavaan hallintolainkäyttölakiin muutetaan viittauksiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019; jäljempänä myös hallintoprosessilaki). Lisäksi uuden yleislain kanssa päällekkäinen sääntely samoin kuin yleissäännöksestä poikkeava valituslupasääntely poistettaisiin. Tarpeetonta päällekkäisyyttä on syntynyt erityisesti hallintoprosessilain valituslupaa koskevan säännöksen kanssa.

Uudessa hallintoprosessilaissa on lähtökohtana, että hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan (107.1 §). Muutoksenhausta muun hallintotuomioistuimen päätökseen säädetään erikseen. Valituslupamenettelyn periaatteet säilyvät nykyisinä. Korkeimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa, jos tapaukseen soveltuu jokin valitusluvan myöntämisperusteista.

Hallintoprosessilain säätämisen yhteydessä perustuslakivaliokunta katsoi, että kattavalle valituslupajärjestelmälle hallinto-oikeuden ratkaisuihin korkeimpaan hallinto-oikeuteen on painavia hallintolainkäytön tehostamiseen ja korkeimman oikeuden ennakkopäätösroolin vahvistamiseen liittyviä perusteita. Valituslupajärjestelmässä ei ole kyse uudentyyppisestä sääntelystä, vaan pikemminkin jo toteutuneen kehityksen tunnusta-

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

misesta myös periaatteellisesti ja eri asiaryhmien valitusten yhdenmukaisesta kohtelusta. Perustuslakivaliokunnan uudempaa, vuodesta 2012 noudattamaa tulkintalinjaa edelleen kehittämällä valituslupan asettamista pääsäännöksi voitiin perustuslain 21 §:n estämättä pitää mahdollisena ja perusteltuna. Perustuslakivaliokunta korosti muutoksenhakua koskevien erityissäännösten osalta yleisesti oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettavaksi ehdotetun lain tarkoitusta varmistaa, ettei yksilön oikeuksia tai velvollisuuksia koskeva hallintopäätös jää valitusoikeuden ulkopuolelle (HE 29/2018 vp, s. 216) (PeVL 50/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on todennut, etteivät asian laatu tai merkittävyys välttämättä edellytä pääsyä korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa kaikissa sellaisissaan asiaryhmissä, joihin valitusvaiheessa useimmin liittyy vaativia oikeuskysymyksiä tai jotka ovat yleensä asianosaisen tai yhteiskunnan kannalta erityisen merkittäviä tai laaja-alaisia (ks. PeVL 50/2018 vp, PeVL 55/2014 vp, s. 4, PeVL 29/2017 vp, s. 3).

Valituslupasääntelyn osalta on syytä huomata, että se ei vaikuta oikeuteen valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä. Valituslupasääntely vaikuttaa ainoastaan siihen, missä laajuudessa valitus tutkitaan. Valituslupa-asiassa korkein hallinto-oikeus tutkii ensin, onko kyseessä olevassa tapauksessa valituslupan myöntämisen perustetta. Korkeimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa, jos laissa säädetty valituslupaperuste on olemassa. Kun valituslupa on myönnetty, korkein hallinto-oikeus antaa myös perustellun ratkaisun pääasiassa. Muussa tapauksessa korkein hallinto-oikeus antaa päätöksen, jossa todetaan, ettei asiassa ole valituslupan myöntämisen perustetta, joten valituslupaa ei myönnetä.

Hallintoprosessilain mukaan korkeimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa, jos jokin kolmesta valituslupan myöntämisperusteesta täyttyy. Yleissäännökset valituslupaperusteista ovat uuden hallintoprosessilain 111 §:ssä. Säännöksen mukaan korkeimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa paitsi, jos asian saattaminen sen ratkaistavaksi on tärkeää lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi, niin myös silloin, jos asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi tai jos valituslupan myöntämiseen on muu painava syy.

Perustuslakivaliokunta on hallintoprosessilain säätämisen yhteydessä arvoinut tämän merkitsevän sitä, että oikeusturvaelementti on vahvasti mukana myös hallinto-oikeudellisessa valituslupajärjestelmässä (PeVL 50/2018 vp).

Lakiehdotukset laaditaan paitsi perustuslain myös lähtökohtaisesti yleislakien mukaisesti. Yleislaista poikkeamiseen tarvitaan aina erityinen, painava syy. Tämän vuoksi vali-

tuslupamenettelyn ulkopuolella olevat muutoksenhakusäännökset ehdotetaan kumotaviksi, jolloin ne eivät jatkossa muodostaisi poikkeusta uuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädettyyn valituslupaa koskevaan pääsääntöön.

Oikeusministeriö kannattaa muutoksenhakusäännösten päivittämistä, eikä ministeriöllä ole huomautettavaa hallituksen esityksessä säädettäväksi ehdotetun osalta.